

Trygge fællesskaber i musik

Tema:
Puls

Læringsmål

Jeg kan holde takten (pulsen) alene og sammen med andre.

Fælles mål

Musikalsk skaben (efter 6. klasse)

- Eleven kan arrangere og komponere musikalske udtryk.

Arrangement (fase 1)

- Eleven kan arrangere musik ud fra eksperimenter og egne ideer.
- Eleven har viden om arrangementsteknikker.

2 lektioner.

Baggrund

At kunne holde takten – eller pulsen – er altafgørende, når man spiller musik. Både alene og sammen. Det handler ikke om, at pulsen skal være hurtig eller langsom. Det handler om at holde den i det tempo, der bliver sat fra starten – at spille 'steady'. Som regel er det trommeslageren eller dirigenten, der holder pulsen. Men det er også vigtigt, at den enkelte musiker selv har en fornemmelse af pulsen.

Sådan gør du:

Introduktion

Fortæl klassen, at de skal arbejde med at 'holde pulsen' eller takten. Forklar, at al musik har en underliggende puls. Når man klapper, løber, danser eller vipper med foden i takt til et musikstykke, er det pulsslagen (også kaldet taktslagene), man følger. Den fælles puls (eller takt) er derfor den vigtigste del af at spille musik sammen. Hvis man ikke følger pulsen, vil resultatet blive urytmisk og umusikalsk. Man kan forestille sig et helt big band på 20 musikere, hvor alle spiller i forskelligt tempo.

Hvis pulsen begynder at blive hurtigere, imens man spiller, kalder man det "at løbe". Man må heller ikke begynde at spille langsommere. Det vigtige er at kunne spille 'steady' og holde tempoet præcis, hvor det blev sat i gang.

Præsenter eleverne for de vigtigste ord og teknikker, de skal kende og bruge for at deltage, fx:

- Puls
- Takt
- Rytme
- Steady
- Tempo
- Metronom

OBS

- Vær opmærksom på, om der er elever, som har brug for mere forklaring end andre for at forstå, hvad aktiviteten går ud på.
- Overvej, om der er elever, der går til musikundervisning uden for skolen, som kan bidrage ekstra til undervisningen. Måske spiller de på instrument og kan vise eller fortælle om at holde takten.

Opstartsovelse

Indstil en metronom til 80 BPM (du kan evt. bruge en digital metronom, som du finder på nettet). Lad eleverne stille sig i en rundkreds og trampe takten. Efter ca. et halvt minut stopper du metronomen, og eleverne skal nu fortsætte med at holde pulsen.

Når pulsen 'kører' hos alle, starter du metronomen igen for at se, om eleverne har holdt pulsen, eller om den er løbet/blevet langsommere. Det skal give eleverne en forståelse af, hvad det vil sige at 'holde pulsen'.

Aktivitet 1 – Fælles rytmer

Eleverne skal arbejde med at klappe rytmer oveni pulsen, med on-beat og off-beat og med kald og svar. Start med at vise eleverne, hvordan man kan klappe en rytme og samtidig holde pulsen (i benene). Klap forskellige rytmer, og forklar eleverne forskellen på on-beat (på takt-slagene) og on-beat (mellem takt-slagene).

Demonstrer:

- Stil eleverne i en rundkreds.
- Start metronomen og stil dig i midten af rundkredsen.
- Find pulsen (i benene) sammen med eleverne.
- Når pulsen er fundet, klapper du en rytme på fire takter.
- Eleverne 'svarer' ved at gengive rytmen. Giv evt. eleverne et tegn, når de skal begynde.

Nu er det elevernes tur:

- Start metronomen, og stil dig i rundkredsen sammen med eleverne.
- Find pulsen sammen med eleverne.
- Når pulsen er fundet, peger du på en elev, som skal klappe en rytme på fire takter samtidig med, at han/hun holder pulsen.
- De andre elever 'svarer' ved at klappe den samme rytme.
- Turen går nu videre til en ny elev, som du udpeger.

Variant 1

Gentag aktiviteten, hvor eleverne bruger hele kroppen som 'tromme' i stedet for bare at klappe. De kan fx slå sig på lårene, brystet, bagdelen, trampe hårdt eller stille.

Variant 2

Lad eleverne gå sammen to og to og lave kald-svar-øvelsen sammen. Det vil sige, at de på skift klapper en rytme, som den anden gentager. De kan evt. skiftes til at klappe/tromme on- og off-beat.

OBS

- Gør det klart for eleverne, at det kan være svært at ramme og holde pulsen. Det er ok at komme til at grine, hvis det ikke lykkes for klassen at ramme rytmerne. Tal om, at der er forskel på at grine med hinanden og ad hinanden. I det rette miljø kan det lette stemningen, når man griner sammen over det, der er svært.
- Det kan være sårbart at skulle klappe rytmen for, hvis man har svært ved aktiviteten. Vær særlig opmærksom på, om der er elever, der risikerer at blive gjort til grin eller hånet, hvis de ikke kan holde takten sammen med klassen. Hvis dette er tilfældet, skal du sørge for at støtte og beskytte de elever. Fx ved at gennemføre aktiviteten i mindre grupper.

Aktivitet 2 – Find gruppens rytme

Inddel eleverne i fire grupper. Hver gruppe skal finde på en lyd og en rytme, som de vil tromme/klappe/sige/slå – stadig med udgangspunkt i pulsen. De kan vælge at slå på en spand/tromme, klappe på et bord, sige en lyd eller noget helt fjerde. Hvis I har slaginstrumenter inden for rækkevidde, kan de også vælge at bruge koklokke, triangel, claves osv.

Når gruppen har fundet på en lyd og en rytme, skal de øve den sammen, indtil de kan den – hele tiden, mens de tramper pulsen.

OBS

Overvej, hvordan du danner grupperne. Hvordan fordeler du de musikalske elever? Kan du sammensætte grupperne på en måde, der skaber tryghed for elever, der har svært ved øvelsen? Vil de stille/forsigtige elever nemmere kunne deltage, hvis de er sammen med hinanden, eller får de større udbytter af, at kunne spejle sig i andre typer elever? Er det en fordel at samle de energiske elever i en gruppe, hvor de giver den gas?

Afslutning – Præsentation

Lav en lille koncert i klassen. Først skal hver gruppe fremføre deres lyd/rytme for de andre.

Bagefter skal alle grupper sammen fremføre deres lyde/rytmer på samme tid. Prøv først at lade eleverne stå sammen i deres grupper. Lad dem dernæst blande sig med hinanden, så de måske står ved siden af en med en anden rytme/lyd en deres egen.

Materialer:

- Metronom (evt. digital på nettet)
- Evt. slaginstrumenter

Sådan lever undervisningen op til de fire pejlemærker for trygge fællesskaber i undervisningen

Et fælles "vi" for klassen

At spille og lave musik sammen giver en stærk følelse af samhørighed og fællesskab. Både fordi musikken i sig selv kan skabe en god stemning, og fordi man bliver en del af noget større. Når klassen lykkes med at holde takten og skabe rytme sammen, kan der opstå en fællesskabsfølelse og en succes for klassen. Det er en god idé, at du deltager i aktiviteterne, da du er en vigtig medspiller i fællesskabsfølelsen.

I et trygt klasse miljø kan det også skabe sammenhold at "fejle" sammen. Det kan være sjovt og få alle til at grine, når rytmen bliver for svær.

At kunne bidrage og lykkes

Ved at alle elever deltager på lige fod i aktiviteten og er med til at skabe rytmerne, vil de opleve at bidrage til noget større. Du skaber de bedste betingelser for, at eleverne tør deltage i undervisningen, når du skaber et trygt rum for undervisningen, hvor det er ok (og måske sjovt) at lave fejl.

Undervisningen gør det muligt at give de elever, som af forskellige årsager er i periferien, en oplevelse af at være en del af fællesskabet. Måske er det netop en af eleverne, der har særlig musiske kompetencer. Du vil kunne gøre en forskel for eleven ved at inddrage ham/hende som en særlig kapacitet i aktiviteten.

Relevant, aktuel og meningsfuld for eleverne

Du kan gøre undervisningen relevant ved at tale med eleverne om, hvilken musik de selv kan lide – hvad de hører og hvorfor. Tal om, at det at være fælles om at lytte til og lave musik kan være en måde at nærme sig hinanden – og måske forstå hinanden.

Et mangfoldigt billede af samfundet

Vær opmærksom på, at musik kan være forbundet med normer og fordomme om, hvilke typer mennesker der lytter til forskellige genrer. Der kan være stærke normer i klassen om, hvilken musik der er sejt, og hvilken musik der er det modsatte.

Hvis du oplever stærke og stigmatiserende normer, skal du udfordre dem. Fx ved at give udtryk for, at der ikke er noget rigtigt eller forkert musikvalg. Musikken appellerer til os på forskellige måder, og man skal respektere hinandens musiksmag.